

внеучебной деятельности // Адукацыя і выхаванне. – 1999. – № 9. – С.63–65.

Масло И.М., Гридюшко А.И., Сафанков Е.И. Автоматизированная модульно-рейтинговая система контроля учебной деятельности студентов // Высшэйшая школа. – 2004. – № 2. – С.29–32.

Моисеев Ю. Использование рейтинговой системы в профессиональной подготовке // Высшее образование в России. – 1998. – № 2. – С.96–98.

Симонов В.П. Педагогический менеджмент: 50 НОУ-ХАУ в области управления образовательным процессом: Учеб. пособие. – М.: Роспедагенство, 1997. – 26 с.

Ю.У.Акуліч

АБ ВЫКАРЫСТАННІ РЭЙТЫНГАВАЙ СІСТЭМЫ Ў БІБЛІЯТЭЧНА-ІНФАРМАЦЫЙНАЙ АДУКАЦЫІ

На працягу 2000–2004 гг. намі праводзілася даследаванне на 5-м курсе факультэта інфармацыйна-дакументных камунікацый БДУ культуры і мастацтваў. У ім прынялі ўдзел 94% навучэнцаў. Выбар студэнтаў 5-га курса ў якасці рэспандэнтаў быў абумоўлены тым, што, з аднаго боку, гэта ўжо амаль гатовыя спецыялісты, а з другога боку, як студэнты яны добра ведаюць навучальны працэс.

Адказы рэспандэнтаў пацвердзілі нашу гіпотэзу аб тым, што на факультэце недастаткова выкарыстоўваюцца індывідуалізацыя навучання і метады, якія актывізуюць здольнасці і схільнасці, творчы патэнцыял асобы [1].

Даследаванне паказвае, што пры выкарыстанні метадыкі рэйтынгавай сістэмы ацэнкі ўзроўню падрыхтоўкі студэнтаў значна ўзрастае роля індывідуалізацыі навучання, таму што

названая методыка садзейнічае развіццю здольнасцей і схільнасцей асобы. Па гэтай прычыне канцэпцыя развіцця вышэйшай адукацыі ў РБ надае значную ўвагу выкарыстанню методыкі рэйтынгавай сістэмы ацэнкі ўзроўню падрыхтаванасці студэнтаў [2].

Трэба адзначыць, што ў замежных бібліятэчна-інфармацыйных школах рэйтынговая сістэма даўно з'яўляецца неад'емнай часткай вучэбнага працэсу. Так, у школе бібліятэказнаўства і інфарматыкі універсітэта Сан-Хасэ (Каліфорнія) па курсе абслугоўвання спажывцоў інфармацыі прадугледжваюць наступную сістэму ацэнкі дзейнасці [3].

	Балы	%
Наведванне	200	20
Пісьмовая работа па даследаванні інфармацыйных патрэб (20% ад часткі праекта)	100	10
Кароткае заданне 1	100	10
Кароткае заданне 2	100	10
Кароткае заданне 3	100	10
Кароткае заданне 4	100	10
Актыўнасць у класе і групе	150	15
Прэзентацыя мерапрыемства	400	40
Курсавая работа	300	30

На нашу думку, найбольш эфектыўным працэс навучання робіць канструктыўнае ўкараненне актыўных метадаў навучання разам з выкарыстаннем рэйтынгавай сістэмы ацэнкі вучэбнай дзейнасці.

Мэта традыцыйнага навучання – перадача і засваенне навучэнцамі як мага большага аб'ёму ведаў. Педагог прапрацоўвае інфармацыю і вылучае, што неабходна студэнтам. Навучэнец павінен засвоіць інфармацыю, адабраную педагогам. Веды, атрыманыя ў працэсе такога навучання, маюць

влякі аб'ём, але ў святдомасці студэнта яны складаюцца з асобных частак, не заўсёды звязаных паміж сабой.

У кантэксте актыўнага навучання ведаў набываюцца ў працэсе ўласнай актыўнай дзейнасці. У гэтым выпадку задача педагога – ствараць сітуацыі, у якіх студэнт праяўляе актыўнасць [4]. У працэсе выкарыстання актыўных метадаў студэнт вучыцца працаваць у камандзе. Таму ведаў становяцца інструментам прафесіяналізму.

“Сутнасць навучальнай дзейнасці ў вышэйшай школе заключаецца не столькі ў засваенні студэнтамі гатовых ведаў, колькі ў арганізацыі прадукцыйнай пазнавальнай дзейнасці навучэнцаў, у самастойным набыванні ведаў. Адсюль вынікае, што якасць падрыхтоўкі сучаснага спецыяліста залежыць не толькі ад рацыяналізацыі вучэбна-выхаваўчага працэсу і майстэрства выкладчыкаў, а яшчэ ў большай ступені ад эфектыўнасці самастойнай пазааўдыторнай пазнавальнай і мастацкай дзейнасці студэнтаў па набыванні і замацаванні ведаў, уменняў і навыкаў, удасканаленні сваёй асобы” [5].

Актыўныя метады навучання могуць шырока выкарыстоўвацца на ўсіх відах заняткаў, але найбольшая эфектыўнасць іх назіраецца ў самастойнай працы. Менавіта тут студэнт можа спакойна вырашыць, які з метадаў навучання будзе найбольш эфектыўны, што менавіта яму спатрэбіцца ў яго прафесійнай дзейнасці, што неабходна для развіцця асабістых індывідуальных якасцей. Педагог жа ў аўдыторыі часам міжволі аказвае моцны ўплыў на студэнтаў.

У навуковай літаратуры ёсць нямала значэнняў самастойнай працы студэнтаў. Нам бліжэй значэнне, прапанаванае Я.Д.Грыгаровіч. Самастойная праца вызначаецца “ў шырокім сэнсе як пазнавальная дзейнасць, якая прысутнічае ва ўсіх элементах вучэбнага працэсу ў ВНУ, у вузкім сэнсе – як адзін са спецыфічных відаў вучэбных заняткаў, як пазааўдыторная дзейнасць студэнта па авалоданні ведамі без прысутнасці выкладчыка [6].

Трэба адзначыць, што найбольш актыўнае выкарыстанне формаў і метадаў самастойнай працы студэнтаў адбываецца пры ўвядзенні рэйтынгавай сістэмы. Гэта сістэма павялічвае рост вучэбна-пазнавальнай дзейнасці за кошт паэтапнай і дыферэнцыраванай ацэнкі ўсіх відаў вучэбнай і навукова-даследчай працы па шматбальнай шкале. Яна павышае якасць ведаў, уменняў і навыкаў у прафесійнай падрыхтоўцы студэнтаў. Рэйтынгавая сістэма садзейнічае аб'ектыўнасці ацэнкі якасці ведаў, накіроўвае матывацыю ў навучанні на дасягненне поспеху, фарміруе самастойнасць прыняцця рашэнняў пры выбары стратэгіі навучання і канкурэнтаздольнасці ў будучых спецыялістаў [7].

Рэйтынгавая сістэма дазваляе шырока выкарыстоўваць актыўныя формы і метады навучання.

Метад праектаў. Студэнт або група студэнтаў пад кіраўніцтвам выкладчыка выконваюць у рамках адной вучэбнай дысцыпліны практычны праект. Падчас гэтай дзейнасці студэнты не толькі знаёмяцца з бібліятэчнай рэчаіснасцю, але і набываюць практычныя ўменні і навыкі па спецыяльнасці, а таксама вопыт працы ў калектыве, які аб'яднаны адной мэтай.

Метад праектаў шырока выкарыстоўваецца падчас правядзення тэматычных мерапрыемстваў у рамках курса “Абслугоўванне спажывцоў інфармацыі”.

Бібліятэчны трэнінг. Гэта інтэрактыўная форма вучэбнай дзейнасці студэнтаў рэалізуецца праз спецыяльна створаныя малыя групы, якія складаюцца з 5–15 чалавек. Названая форма навучання дазваляе набыць канкрэтны вопыт, дапамагае не толькі аналізаваць, але і эксперыментаваль у трэнінгавай сітуацыі, адпрацоўваць новыя мадэлі паводзін, выкарыстоўваць новыя спосабы рашэння задач.

Дзелавыя гульні. Выкарыстоўваюцца для набыцця арганізацыйна-практычных навыкаў і могуць праводзіцца не толькі

ў аўдыторыях. Магчыма выкарыстанне гульняў з ролямі, якія разлічаны на рост, самаразвіццё, самапазнанне [8].

Дзелаваы гульні шырока выкарыстоўваюцца па курсе “Бібліятэчна-інфармацыйны менеджмент”. Аўтарам артыкула праводзілася дзелаваы гульні па стварэнні каманды ў групе падчас аспіранцкай практыкі.

Даклад на навукова-студэнцкай канферэнцыі. Доклады студэнтаў на канферэнцыях з’яўляюцца вынікам творчай і навукова-даследчай працы. Атрыманне балаў за дадзены від дзейнасці магчымае, калі доклад ухвалены на секцыі і рэкамендаваны да друку.

Аўтарскі доклад. Пісьмовая творча-аналітычная праца, у якой выказана асабістае меркаванне студэнта аб стане распрацоўкі навуковай ці навукова-практычнай праблемы. Прадугледжваецца актыўная інтэлектуальная, навукова-даследчая дзейнасць студэнта. Аб’ём не менш за 20 старонак.

Карпаратыўная праца над тэкстам “Мазаіка”. Гэты метад выкарыстоўваецца ў тых выпадках, калі неабходна за кароткі прамежак часу апрацаваць вялікі аб’ём інфармацыі. Ён дзеліцца на пэўную колькасць завершаных па сэнсу частак і прадугледжвае вольнае аб’яднанне ўдзельнікаў групы па 3–6 чалавек. Кожная група атрымлівае сваю частку матэрыялаў, якія размяркоўваюцца паміж удзельнікамі групы. Пасля апрацоўкі матэрыялаў удзельнік становіцца экспертам у яго змесце і рыхтуецца прадстаўляць гэты матэрыял сваім калегам, якія яго не ведаюць. Затым удзельнікі груп сустракаюцца і абменьваюцца інфармацыяй, адказваюць на ўдакладняльныя пытанні. Ва ўсёй групе павінна скласціся цэласнае ўяўленне аб прапанаваным ім матэрыяле [9].

Кантрольныя матэрыялы. Студэнты з задавальненнем выконваюць розныя заданні па кантролі ведаў у форме крыжаванак, рэбусаў, шарад і інш. Часта яны маюць даволі арыгінальны характар. Як сведчыць педагагічная літаратура, студэнты, што выконваюць такія заданні, не толькі імкнуцца

самарэалізавацца ў гэтай працы, але і ў далейшым дэманструюць добрыя веды па гэтым матэрыяле.

Дыдактычныя матэрыялы. Маючы добры кантакт з выкладчыкам, выяўляючы цікавасць да прадмета, студэнты ствараюць новыя дыдактычныя матэрыялы. Гэта можа быць матэрыял, які непасрэдна не тычыцца тэм семінарскіх і практычных заняткаў, але ўяўляе цікавасць для іншых студэнтаў. Вельмі часта ў студэнтаў завочнай формы навучання матэрыялы такога кшталту звязаны з дзейнасцю бібліятэк, у якіх яны працуюць.

Падрыхтоўка прэзентацый. Праграма Power Point з'яўляецца інструментам для стварэння прэзентацый, якія дазваляюць у прывабнай форме расказаць пра цікавую для студэнтаў праблему, факт, з'яву. Прынцып працы ў гэтай праграме патрабуе ад студэнта ўмення дакладна структураваць, ілюстраваць і прафесійна прадстаўляць свае ідэі і дасягненні. Падрыхтоўка прэзентацый з'яўляецца важным відам прафесійнай дзейнасці бібліятэкара. Уменне правільна падаць матэрыял – мастацтва, якім валодае далёка не кожны, а праграма Power Point дазваляе гэта зрабіць максімальна хутка, прывабна і прафесійна.

Намі з дапамогай выкладчыкаў ФІДК быў праведзены эксперымент па ўкараненні рэйтынгавай сістэмы ў вучэбны працэс на факультэце.

Апытанне студэнтаў 5-га курса, якія ўдзельнічалі ў эксперыменце, паказаў, што, рэйтынгавая сістэма ацэнкі вучэбнай дзейнасці ў параўнанні з традыцыйнай павышае цікавасць да вучобы на 36,4%, дапамагае задавальняць свае інтарэсы на 22,6%, робіць студэнта больш актыўным удзельнікам вучэбнага працэсу на 66%, павышае аб'ём (20,9%) і якасць ведаў (31,7%), павялічвае колькасць і якасць набытых уменняў (24,1%) і навыкаў (17,2%).

Вельмі станоўчым з'яўляецца тое, што рэйтынгавая сістэма садзейнічае рэгулярнай вучобе ў семестры на 62,3% больш, чым традыцыйная.

Калі пры рэйтынгавай сістэме выкарыстоўваць актыўныя формы і метады навучання, то яны павышаюць цікавасць да вучобы ў 2,1 раза; цікавасць да прафесіі – у 2,2; павялічваюць колькасць і якасць набытых уменняў і навыкаў у 1,9 раза ў параўнанні з традыцыйнымі формамі.

Такім чынам, выбар актыўных формаў і метадаў самім студэнтам павышае яго матывацыю ў навучанні і дазваляе атрымаць больш якасныя веды, уменні і навыкі. Выбар студэнтам формаў і метадаў робіць яго больш актыўным удзельнікам вучэбнага працэсу.

1. Больш падрабязна гл.: *Акуліч Ю.В.* Індывідуальныя адукацыйныя патрэбы студэнтаў факультэта бібліятэчна-інфармацыйных сістэм БДУ культуры // *Весці БДПУ імя Танка.* – 2002. – С.32–35; *Акуліч Ю.В.* Да пытання аб задавальненні індывідуальных адукацыйных патрэб студэнтаў // *Бібліятэчная справа* – 2002. *Бібліятэчная адукацыя і практыка: пошукі ўзаемаразумення: Тэз. дакл. 7-й Міжнар. навук. канф., г. Масква, 24–25 крас. 2002.* – М., 2002. – С.205–206.

2. *Канцэпцыя развіцця вышэйшай адукацыі ў Рэспубліцы Беларусь.* – 2000. – Мн.: РІВШ БДУ, 2001. – С.61.

3. [www.http://slisweb.sjsu.edu./bw.htm/](http://slisweb.sjsu.edu./bw.htm/) 12 ноября 2004 г.

4. *Обучаем иначе: стратегия активного обучения / Е.К.Григальчик, Д.И.Губаревич, И.И.Губаревич, С.В.Петрусев.* – Мн.: НО ООО «БИС-С», 2003. – С.8–9.

5. *Грыгаровіч Я.Д.* Эстэтычная накіраванасць асобы студэнта: педагагічны аспект. – Мн.: Бел. дзярж. ун-т культуры, 2002. – С.317.

6. *Григоревич Я.Д.* Организация самостоятельной работы студентов института культуры: Учеб.-метод. пособие. – Мн., 1991. – Ч.1. – С.4.

7. *Положение о рейтинговой системе оценки учебной деятельности на факультете БГПУ // Повышение качества профессиональной подготовки студентов: Метод. рек. – Мн.: БГПУ, 2002. – С.13–33.*

8. *Вачков И. Основы технологии группового тренинга. Психотехники: Учеб. пособие. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: «Ось89», 2000. – С.108.*

9. *Профессиональная кухня тренера (из опыта неформального образования в третьем секторе) / Отв. ред. Е.Карпиевич, В.Величко. – СПб.: Невский простор, 2003. – 135 с.*

Н.А.Агафонова

РЭЙТЫНГАВАЯ СІСТЭМА АЦЭНКІ ВЕДАЎ СТУДЭНТАЎ ПА КУРСУ “СУСВЕТНАЕ І БЕЛАРУСКАЕ КІНАМАСТАЦТВА”

Рэйтынгавая сістэма ацэнкі ведаў студэнтаў па курсу “Сусветнае і беларускае кінамастацтва” была ўведзена ў 1996 г. Назапашаны за гэты час метадычны вопыт выкарыстання сістэмы пацвярджае высокую эфектыўнасць абранага падыходу.

Па-першае, ён цалкам перакладае адказнасць за атрыманую ацэнку на студэнта.

Па-другое, мінімізуе ўздзеянне суб’ектыўнага фактара (у асобе выкладчыка) на вынік вучэбнай дзейнасці студэнта і дазваляе захоўваць “празрыстасць” працэсу акумуляцыі крэдытаў (балаў, працэнтаў, адзінак і інш.).

Па-трэцяе, стымулюе вучэбную, навуковую, творчую актыўнасць студэнта на працягу ўсяго семестра, а не толькі падчас заліковай ці экзаменацыйнай сесіі.

Па-чацвёртае, здымае значны цяжар псіхалагічнага стрэсу навучэнца непасрэдна ў момант здачы экзамену за кошт